

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Богача Кирила Сергійовича на тему «Удосконалення економічного механізму управління природокористуванням у вуглевидобувному регіоні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища

Актуальність теми дисертації

Актуальність дисертаційної роботи обумовлена тією особливою функцією, яку відіграють вуглевидобувні підприємства у національній економіці. Традиційно висока залежність енергетичного та металургійного сектору економіки від вугільної сировини призводила до домінування економічних інтересів, що спричинило низку екологічних та економіко-соціальних диспропорцій у розвитку вуглевидобувних регіонів нашої країни. Протягом останніх десятиліть вугільна галузь розвивалася інерційно, за рахунок використання наявних внутрішніх резервів, що супроводжувалося падінням рівня виробничої культури та суттєвим погіршенням екологічної ситуації на території вуглевидобувних регіонів.

Значимість проблем управління природокористуванням вуглевидобувних підприємств суттєво підвищується в умовах екологічної кризи. Система управління вуглевидобувними підприємствами часто носить безсистемний характер та ігнорує необхідність реалізації комплексу природоохоронних та соціально-економічних заходів, спрямованих на зменшення негативних наслідків вуглевидобутку. Саме тому, дисертаційна робота Богача Кирила Сергійовича, що присвячена розвитку теоретичних, методичних та прикладних засад формування економічного механізму управління природокористуванням у вуглевидобувному регіоні є актуальною.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до наукового напрямку досліджень кафедри менеджменту виробничої сфери Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України, в рамках якого виконано науково-дослідні теми:

«Обґрунтування методів та засобів підвищення ефективності функціонування системи управління гірничодобувних підприємств» та «Розробка теоретико-методологічного та програмно-технічного забезпечення процесів управління гармонійним розвитком гірничопромислових систем в економіці України». Представлені у дисертації теоретико-методологічні розробки та методичні підходи містять елементи наукової новизни, мають практичну цінність, а також впроваджені у діяльність підприємства ТОВ «ДТЕК-ЕНЕРГО». На основі цього є підстави стверджувати, що мету дисертації досягнуто, а наукові задачі вирішено.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Висновки, наукові положення і рекомендації, що містяться у дисертації і виносяться на захист, є обґрунтованими. Вони базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових розробок вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування економічного механізму управління природокористуванням. В процесі проведення дослідження та обґрунтування висновків і рекомендацій використано інформаційну базу, яку становлять нормативно-правові акти України, офіційні статистичні та інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України, дані фінансової та статистичної звітності промислових підприємств.

Для вирішення поставлених у дисертації завдань автором використано сучасні методи дослідження: логічного узагальнення, систематизації, економіко-статистичні методи, кореляційно-регресійний аналіз, економіко-математичне моделювання. Зміст дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

За змістом дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Наукова новизна результатів дослідження

Аналіз змісту дисертації, опублікованих наукових праць, автореферату дозволив визначити основні наукові положення, що відрізняються науковою новизною.

Для удосконалення економічного механізму управління природокористуванням у вуглевидобувному регіоні, автором запропоновано використання фінансових інструментів впливу на вуглевидобувні підприємства (с. 129) та включення у їх систему управління принципів екологічного менеджменту (принцип послідовного поліпшення, принцип ефективної реалізації, принцип відкритості екологічної політики) для зменшення непрямих економічних витрат, зумовлених негативними екологічними наслідками їх функціонування (с. 30).

Дослідження теоретичних основ організації фінансування природоохоронних заходів вуглевидобувних підприємств у дисертаційній роботі розглянуто можливість залучення коштів для фінансування природоохоронних заходів із використанням трансфертного ціноутворення при встановленні тарифів на електроенергію для кінцевих споживачів, що дозволить перерозподілити фінансові потоки для проведення природоохоронних заходів та врегулювати питання екологічної безпеки у вуглевидобувному регіоні. (с. 125).

Автором теоретично обґрунтовано соціо-еколого-економічний ефект від впровадження ресурсозберігаючих технологій на вуглевидобувних підприємствах під час реалізації ними природоохоронних заходів, адже залучення в переробку сировини відвалів забезпечує підвищенню продуктивності праці за рахунок повної переробки вже видобутої сировини (с. 51).

Слід звернути увагу на те, що запропонований автором принцип збалансованого співвідношення між окремими видами земельних угідь при управлінні раціональним землекористуванням у вуглевидобувному регіоні передбачає проведення рекультивації з урахуванням особливостей

посттехногенного ландшафту, що в свою чергу сприяє відновленню та збереженню еколого-економічного потенціалу вуглевидобувного регіону (с. 97).

Запропонований автором науковий інструментарій розподілу інвестицій між природоохоронними заходами вуглевидобувних підприємств передбачає визначення на основі динамічного моделювання оптимальних обсягів фінансування заходів щодо забезпечення процесу видобування, заходів з рекультивації земель, порушених гірничими роботами, та заходів із закладки відпрацьованого простору вугільних шахт. Фінансування проведення природоохоронних заходів з урахуванням обмежень з площ рекультивації, швидкості збільшення обсягів закладеної породи та кількості видобутого вугілля відбувається з трьох фондів цільового призначення (с.145-158).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Результати дослідження знайшли відображення у 10 наукових працях загальним обсягом 4,21 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,86 друк. арк., зокрема 5 статей у наукових фахових виданнях (з них 3 статті у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз та 1 стаття у зарубіжному фаховому виданні), 5 матеріалів наукових конференцій. У поданому в авторефераті списку публікацій, виконаних у співавторстві, уточнено особистий внесок здобувача.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Наукова та практична значущість результатів дослідження

Пропозиції щодо оптимізації інвестиційного забезпечення природоохоронних заходів вуглевидобувного підприємства дозволяють встановити послідовність реалізації заходів щодо рекультивації й закладки відпрацьованого простору виробок, виходячи з обсягів коштів у відповідних фондах, які спрямовані на покращення екологічного стану регіону.

посттехногенного ландшафту, що в свою чергу сприяє відновленню та збереженню еколого-економічного потенціалу вуглевидобувного регіону (с. 97).

Запропонований автором науковий інструментарій розподілу інвестицій між природоохоронними заходами вуглевидобувних підприємств передбачає визначення на основі динамічного моделювання оптимальних обсягів фінансування заходів щодо забезпечення процесу видобування, заходів з рекультивації земель, порушених гірничими роботами, та заходів із закладки відпрацьованого простору вугільних шахт. Фінансування проведення природоохоронних заходів з урахуванням обмежень з площ рекультивації, швидкості збільшення обсягів закладеної породи та кількості видобутого вугілля відбувається з трьох фондів цільового призначення (с.145-158).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Результати дослідження знайшли відображення у 10 наукових працях загальним обсягом 4,21 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,86 друк. арк., зокрема 5 статей у наукових фахових виданнях (з них 3 статті у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз та 1 стаття у зарубіжному фаховому виданні), 5 матеріалів наукових конференцій. У поданому в авторефераті списку публікацій, виконаних у співавторстві, уточнено особистий внесок здобувача.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Наукова та практична значущість результатів дослідження

Пропозиції щодо оптимізації інвестиційного забезпечення природоохоронних заходів вуглевидобувного підприємства дозволяють встановити послідовність реалізації заходів щодо рекультивації й закладки відпрацьованого простору виробок, виходячи з обсягів коштів у відповідних фондах, які спрямовані на покращення екологічного стану регіону.

Сформульовані у дисертації наукові положення підтверджуються їх апробацією на 5 міжнародних науково-практичних конференціях. Результати дослідження мають суттєве практичне значення, що підтверджується їх використанням у діяльності підприємства ТОВ «ДТЕК-ЕНЕРГО» (акт впровадження додається в дисертації).

Окремі теоретичні та методичні положення дисертації використовуються при проведенні практичних занять з дисциплін «Економічна оцінка проектів вуглевидобутку та постмайнінгу» у навчальному процесі освітньої програми «Міжнародний університет ресурсів», яка реалізується на базі Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» МОН України, ТУ «Фрайберзька гірничо-академія», Університету Монтан Леобен, НТУ «Краківська гірничо-металургійна академія ім. С. Сташиця», а також у навчальному процесі Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» МОН України при викладанні дисциплін кафедри менеджменту виробничої сфери «Менеджмент», «Моделювання в менеджменті» (довідка додається в дисертації).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних та методичних положень дисертації, її цілісність та логіку викладення матеріалу, разом з тим слід зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертації Богача К.С.:

1. Автором зазначено, що екологічна стратегія пов'язана зі стратегією підприємства в цілому і залежить від факторів, при яких еколого-економічне управління стає не просто складовою частиною концепції розвитку підприємства, а органічно пов'язується з нею, проте незрозумілим є перелік цих факторів (с. 29).

2. Автором пропонується, в якості обов'язкових умов вирішення проблеми управління природокористуванням, попередня еколого-економічна оцінка території. Така оцінка має визначати такі характеристики виробленого простору, відвалів та інших техногенних об'єктів, як технічна придатність для

найбільш ймовірних напрямків повторного використання; показники використання за обраними напрямками; очікуваний еколого-економічний ефект від такого використання, проте незрозуміло, за рахунок яких наявних наукових та фінансових ресурсів буде проводитися вищезазначена оцінка (с. 41).

3. Автором зазначено, що цільове фінансування природоохоронних заходів на вуглевидобувному підприємстві може порушити бюджетну стабільність. Незрозумілими є причини, через які може бути порушена бюджетна стабільність підприємства (с. 136).

4. В роботі недостатньо обґрунтованим є механізм залучення коштів для фінансування екологічних проектів Світовим банком, що є однією з трьох установ-виконавців Глобального екологічного фонду (с. 140).

5. В роботі незрозумілими є обсяги видобутку вугілля в періоді планування діяльності вуглевидобувного підприємства, потребує уточнення на основі яких даних автор визначив обсяги видобутку в періоді з 2015 по 2035 роки. Незрозуміло, чи то суто прогнозні значення видобутку, чи вони пов'язані зі стратегічними планами розвитку підприємства (с. 145).

6. При аналізі фінансових інструментів впливу на вуглевидобувні підприємства автором зазначено в якості одного з інструментів екологічне страхування, як спосіб акумулювання і нарощування коштів для реалізації найбільш масштабних заходів з екологічної реабілітації територій. Проте незрозуміло, яким чином страховий ринок в Україні в змозі дієво надавати такі послуги (с. 142).

Вищезазначені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Богача К.С. та не знижують її наукову і практичну цінність.

ВИСНОВОК

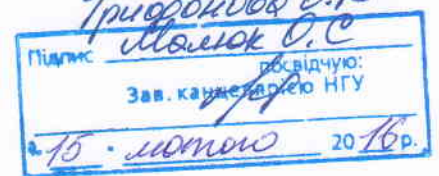
Дисертація Богача К.С. «Удосконалення економічного механізму управління природокористуванням у вуглевидобувному регіоні» є завершеною науковою роботою, в якій, на базі проведеного дослідження, розкрито

актуальне наукове завдання щодо формування економічного механізму управління природокористуванням у вуглевидобувному регіоні, що має суттєве значення для розвитку економічної науки та практики підвищення ефективності функціонування вуглевидобувних підприємств у довгостроковій перспективі. Автореферат дисертації відображає усі положення, що винесено на захист.

Представлена на захист дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обгрунтовані та підтверджуються результатами апробації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження опубліковані у фахових виданнях та обговорені на наукових конференціях.

Дисертаційна робота Богача Кирила Сергійовича на тему «Удосконалення економічного механізму управління природокористуванням у вуглевидобувному регіоні» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, які пред'являються до кандидатських дисертацій, та п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Офіційний опонент,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки промисловості
Національної металургійної академії України
(м. Дніпропетровськ)
Міністерства освіти і науки України

Відгук отримано 15.02.2016р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради

